

Presadas de sal

Definitivamente, onde mellor se move Santiago Jaureguizar –literariamente falando– é na distancia curta. Volve onda ós seus lectores cando aínda conservamos a impresión contradictoria deixada pola súa anterior novela *As horas sucias* e unha, que se engaiolara cando a aparición, van xa alá case sete anos, de *Fridom speak*, e que dende aquela tivo ocasión de aprender que as arrotadas entusiásticas case sempre se esgotan en si mesmas, alomenos en tratándose de literatura, ve agora confirmadas as súas daquela simples intuicións.

É a *Breve crónica universal da clase obreira* a culpable deste meu novo arrauto de fascinación xuvenil, un texto co que Jaureguizar gañou o Premio Lueiro Rey de novela curta 2001, relegando á categoría de finalista *Como levar un morto*, outra obra excelente que supuxo o regreso dun Rábade Paredes que levaba xa ben tempo afastado dos eidos narrativos. Esta decisión do xurado bota por terra unha vez máis o tan manido tópico que lles atribúe ós xurados un carácter conservador e que os converte nun foro onde se debaten escuros intereses de capelas comerciais e ideolóxicas, tópico espallado por un feixe de escritores frustrados que non ven abondo recoñecidos os seus supostos méritos literarios. Se alguén analiza con sereno distanciamento a lista de obras galardoadas nos últimos anos neste noso país non terá máis remedio que recoñecer que non faltou decisión á hora de recoñecer a audacia, no fondo e na forma, por botar man dunha división binarista máis que superada no eido dos estudos literarios pero coa que os meus lectores e máis eu ben nos entendemos.

Voltando a Jaureguizar e ó Premio Lueiro, cónstame que quizais poridade e mesmo por relacións humanas o xurado podería ter concordado máis coa extraordinariamente madura obra de Rábade: que finalmente se inclinase pola *Breve historia universal* de moito a prol da súa valentía e a súa visión de futuro. O texto de Jaureguizar é coma unha puñada na mesa, coma bañar en auga fría un neno con febre, coma tragar unha presada de sal.

Artellado en secuencias breves, vagamente identificables con esa unidade de extensión e significado que chamamos 'capítulo', a historia remata onde empeza: nun arrabalde urbano que serve "de parque temático para os nenos da clase proletaria" que alí soñan cun futuro liberado concretado nun ascenso fulminante no star-system do balompé. Ese é o pórtico que nos abre paso ó mundo no que viven Raúl e Leticia, un mundo rexido polas implacables leis hipotecarias e polas máis implacables leis dun neocapitalismo da perra chica que nos impón a todos –de aí que esta sexa unha crónica 'universal'– os parámetros da precariedade laboral como única fórmula posible de realización. A acción avanza a bo ritmo gracias á contundencia estilística de Jaureguizar, a súa capacidade para construír un discurso esen-

cialista –narrativamente falando– e de recorrer ó diálogo, en doses axeitadas e con apoiaturas propias do guión cinematográfico. Así, atopámonos axiña cunha Leticia amablemente despedida do seu traballo nun super por mor do seu embarazo, e cun Raúl no paro que, desesperado, se introduce nunha sorte de mercado laboral paralelo, clandestino e fantástico, no que

irá adicándose a actividades tan pintorescas como actuar de Xesús Cristo nun paso de Semana Santa, coa súa coroa de espiñas e todo, ou substituír o político de turno na inauguración dunha empacadora, converténdose así en branco das iras, os ovos e os tomates do vecindario. O punto de inflexión márcase a ocasión de facer de touro nunha corrida, para divertimento dunha banda de ricos: a perda total da dignidade de Raúl conleva a da condición humana, isto é, da vida.

Mais o gran acerto de Jaureguizar é que vai espallando, polo medio do relato principal, unha serie de crónicas xornalísticas (¿xornalísticas?) que nos informan, con todo luxo de detalles e cifras, do número de nenos que no mundo viven e traballan na rúa, da venda de sangue na India, dos ecomensaxeiros que en París e Londres sobreviven a base de facer máis de cen quilómetros ó día en bicicleta, da unidade de exterminadores de ratos que cada noite patrulla Bombai, ou do que cobran as tribos maias de Belice ou as mulleres-xirafa birmanas por seren contempladas polos turistas. As situacións que relatan estas breves crónicas son tan alucinantes que case resultan increíbles; tanto, que obrigan o lector a dúbida da súa veracidade: son tan reais que semellan inventadas pois todos sabemos que a realidade sempre, sempre, supera á ficción. E aí o

lector vese atrapado na súa propia contradición, obrigado a un exercicio de sinceridade que non sempre lle resulta grato. Sabemos que esas crónicas podémolas atopar mañá en calquera páxina de calquera xornal, e por iso mesmo meten medo, por iso mesmo preferimos dúbida do seu estatuto fenomenolóxico (xa se sabe, isto é literatura, e en tratándose de literatura, sempre nos queda a dúbida...).

Pero non vale facer trampa. Xa lles dixen que Jaureguizar é implacable como unha presada de sal, coma un baño de auga fría, coma un puñetazo na mesa. Sen sermóns, sen vougos adoutrinamentos, sen retórica, converténdonos en cómplices. Porque a literatura tamén pode abrírnos os ollos, anestesiadados por tanto aparente exceso de información. Pechado o libro, ningún é xa nunca máis, inocente.

dOLORES VILAVEDRA

